

SCHUBERTH, BEDŘICH KAREL,

Mělník a jeho památnosti

Praha,
1856

EOD - milióny knih z katalogů knihoven více než 10 evropských zemí jsou nyní k dispozici jedním kliknutím myši.

Děkujeme, že jste si vybrali EOD!

V evropských knihovnách jsou uchovávány milióny historických i novověkých knih. Velká část těchto dokumentů může být nyní velmi jednoduše k dispozici v podobě elektronické knihy - eBook. Požadovaný titul si můžete kdykoli objednat prostřednictvím online katalogů knihoven zapojených do projektu EOD (eBooks on Demand – elektronické knihy na požádání). Tištěnou knihu převedeme do digitální podoby a zpřístupníme v elektronické podobě.

Co Vám můžeme nabídnout. (a proč využívat službu EOD)

- ⇒ Získáte téměř identický dojem, jako kdybyste si prohlíželi originál.
- ⇒ K prohlížení elektronické knihy stačí běžný software, samozřejmostí je možnost zvětšení stran nebo jednoduchá navigace.
- ⇒ Můžete si vytisknout jednotlivé strany nebo celou knihu.
- ⇒ K dispozici máte vyhledávání jednotlivých slov z plného textu knihy.*
- ⇒ Jednoduše zkopírujete obrázek nebo část textu a přenesete je do jiných aplikací, např. textového editoru.*

* Nelze poskytnout u každé knihy.

Podmínky služby

Objednáním služby EOD přijímáte podmínky stanovené knihovnou, která vlastní knihu. EOD poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům výhradně pro osobní potřebu, komerční využití není dovoleno bez svolení vlastníka dokumentu.

- ⇒ Všeobecné podmínky - česky: <http://books2ebooks.eu/odm/html/vkol/cz/agb.html>
- ⇒ Terms and Conditions in English: <http://books2ebooks.eu/odm/html/vkol/en/agb.html>
- ⇒ Terms and Conditions in German: <http://books2ebooks.eu/odm/html/vkol/de/agb.html>

Více o projektu

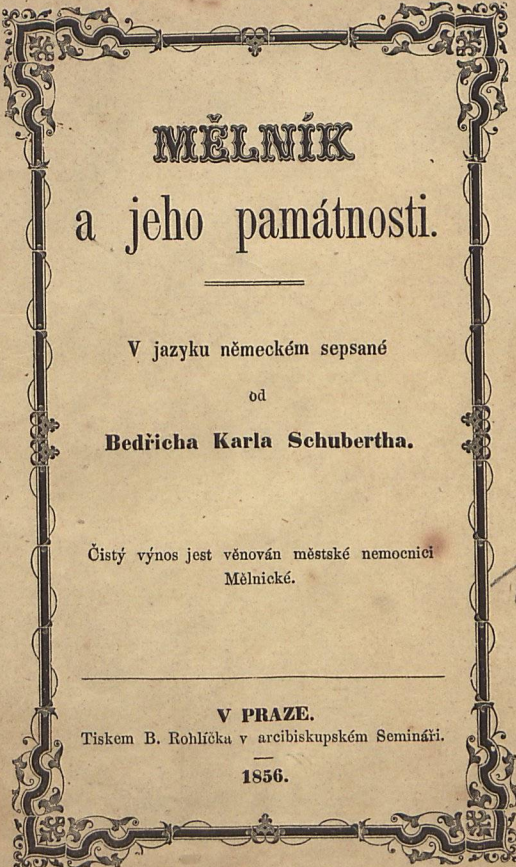
Službu EOD nabízí již 18 knihoven z více než 10 evropských zemí. Podrobné informace o projektu získáte na <http://books2ebooks.eu>

708 264

708264

MĚLNÍK
a jeho památnosti.

V jazyku německém sepsané

od

Bedřicha Karla Schubertha.

Čistý výnos jest věnován městské nemocnici
Mělnické.

4

V PRAZE.

Tiskem B. Rohlíčka v arcibiskupském Seminári.

—
1856.

WILHELM

zu dessen Gedächtnis

in der Gedächtnisrede

von

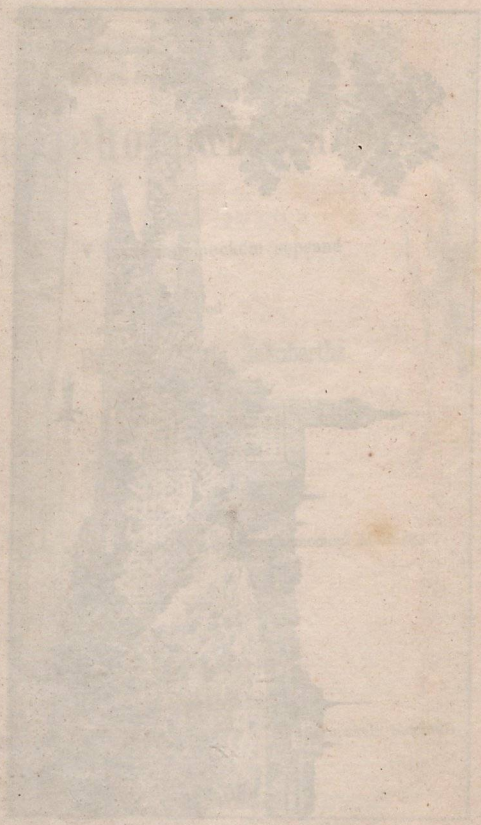
Herzogin Luise von Mecklenburg

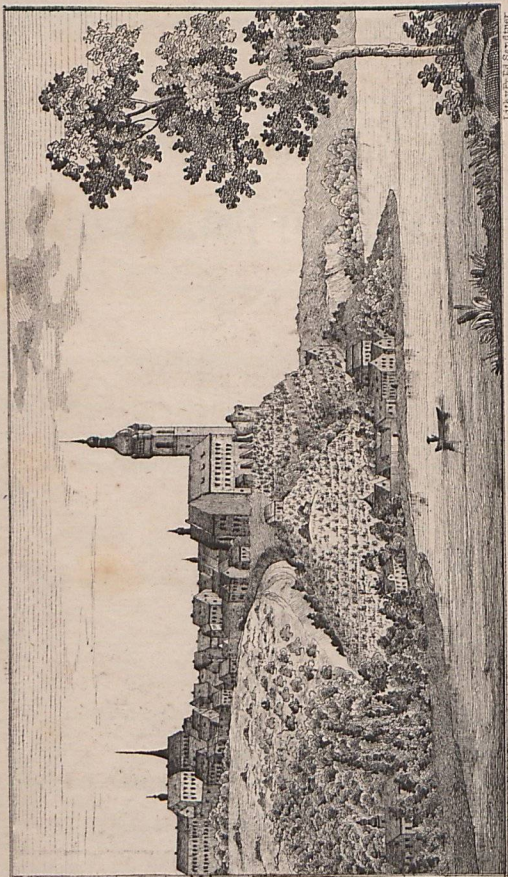
in der Gedächtnisrede

WILHELM

in der Gedächtnisrede

1838

Lith. Fr. Ed. Scharner.

MELNIK.

MĚLNÍK

a jeho památnosti.

V jazyku německém sepsané

od

Bedřicha Karla Schubertka.

Čistý výnos jest věnován městské nemocnici Mělnické.

V Praze.

Tiskem Bedřicha Rohlíčka v arcibiskupském Seminári.

1856.

VK Olomouc

2650424900

708264

**STÁTNÍ
VĚDECKÁ KNIHOVNA
V OLOMOUCI**

Tam, kde hrozen v číši lije
Český nektar, ježž Čech pije,
Karla vděčně žehnaje,
Révím cizím zhrdaje :
Tamo jestiť bodro žítí,
Tamo Mělník domov můj.

A. V. Hnojek.

5652

10. III. 80

Svým
milým žákům,

kteří jsou nebo budou někdy milovní rodiště svého

na památku

věnuje

překladatel

Josef Věnceslav Vlasák,
první učitel na farní hlavní škole Mělnické.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1917

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1917

1917

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Předmluva.

Spisek, který tuto v češtině váženému obecenstvu podávám, sepsal v jazyku německém p. Bedřich Karel Schuberth v tom šlechetném úmyslu, aby čistý výnos obětoval nemocnici města Mělníka.

Již k vůli užitečnému účelu tomuto přijal jsem mile rád překlad na sebe; avšak doufal jsem se zavděčiti krajanům svým i tím, aby známost dějin města našeho, které sahají do šeré dávnověkosti, se rozšířila a pro potomky zachovala.

Otěný pan spisovatel sebral pečlivě látku k spisu tomuto z archivu městského a z knih pamětných, jakož i z dějepisu starého i novějšího a držel se více zpráv historických nežli pověstí.

Kýž příklad tento povzbudí i jiných
vlastimilů, aby i oni podali a zachovali nám
písemné památky měst svých, kterými vlast
naše zajisté u velikém počtu se honositi může.

Na Mělníku dne 1. května 1856.

Překladatel.

Přehled dějepisu města Mělníka.

Asi čtyři míle od hlavního města Prahy, tam kde se Vltava do Labe vlévá, leží město Mělník.

Ačkoliv vzdělanost ve věku starém a středním nehrubé pokroky byla učinila, nemůže se předce upříti národům z oněch časů, že by při vši své hrubosti a nevázanosti docela nižádného zalíbení ve výtvo-
rech krásných byli neměli. Stavby z oněch dob jsou důstatečné památky krasocitu jejich. Především musíme se obdivovati, s jakou obezřetností si staří naši předkové vyhledávali místa k zakládání měst a ku stavbám svých chrámů. Na nejrozmanitějších horách a skalínách, na malebných břehách u řek a vod jiných vyváděli stavby, jejichžto zříceninám podnes se obdivujeme. Všecka města a skoro každá stavba ze starověku jsou lesami a pahorkami obklíčena, které položení jejich okrašlují.

K oněm městům, která pro svou rozmanitou polohu pozornost milovníků starožitností vzbuzují, patří beze vsi pochybnosti též město Mělník.

Na příkré skále, o kterouž vlny královského

Labe tiše se odráží, strní 210 střevců nad vodou svým starobylym zámekem a starožitným děkanským kostelem do výše a ukazuje se v rozlehlé rovině, která se po břehách Labe a Vltavy na mnoho mil táhne, mezi svými vinicemi a sem a tam rozsetými domy.

Založení tohoto města padá do oněch časů, které my Čechové pro jejich velmi skrovné památky dějepisné dobou bájek a pověstí nazýváme a ježto se podle mínění našeho nejpřednějšího dějepisce smrti pohanského vojevody Neklana končí.

Kdo město Mělník založil, nevypravuje dějepis, jakož i vůbec příběhové města jen v temném a pochybném světle se nám ukazují. Dáme-li ale pověsti víry, připadlo by založení jeho na rok 757, a zakladatel byl by bohatý a mocný pán ze vsi Přivor jménem Beš. Tento vyšel jednou od příbytku svého na západ slunce na jednu vysokou horu, a spatřiv odtud Říp a jiné hory i doly, les také na hoře té velmi veliký, místo to sobě oblíbil a v krátkém čase tu sobě pevný hrad postavil na hoře, kdež se trojí vody scházejí, a sice Labe, Vltava a potok Bšovka, a hradu tomu dal jméno Bšov¹⁾.

Později se přistavovalo k němu město, na které i totéž jméno přešlo²⁾. Kdo město toto založil, není známo. Ani jeden z českých dějepisců neví

¹⁾ Podle Palackého „Pšov.“

²⁾ Jméno Mělník bylo městu tomuto teprv později dáno. Dějepisec Hájek, který proti svému národu velikého bezpraví

nie určitého a tím zůstávají i příhody, které toto město od jeho založení až do roku 877. potkaly, v tajemné temnosti. Teprv v památkostech roku 877. se o něm opět zmínka činí a mezi jiným se uvádí, že od Slavibora, pána na Mělníku, poslého z rodu Bšovů, s povolením tehdež panujícího vévody Hostivíta zděmi obeháno bylo. Hostivít prý sám téhož léta času letního město toto navštívil a vida jeho krásné položení s radostí zvolal: „By Vyšehrad měl takové položení, netoliko knížata česká, ale i bohové nesmrtelní mohli by v něm bydleti!“

Slavibor — i Mělnický nazýván — měl dvě děti, syna jmenem Housek ¹⁾, kteréhož pro krásnou jeho postavu a udatnost velice miloval, a dceru Ludmilu, jejížto jméno u vděčné památce po vlasti zůstává.

tím se dopustil, že jej svými pověstmi a bájkami po mnohá století od dalšího a hlubšího pátrání historického zdržel, se domnívá, že jméno Mělník město toto od mnohých mlejnu obdrželo, které již tehdež na potoku Bžovce, který u vsi Vrutice původ bře, stávaly. Pramen tento jest velmi znamenitý. Prýští se z kotliny skalnaté několik sáhů v obvodu mající v proudech mnohých se hřmotem vařící vody a žene ihned mlýn o dvou složeních. Potok tento má silný spád a vlévá se, přeběhnuv asi hodinu cesty, pod Mělníkem u Šopky (druhdy Bšovka) do Labe. Má tu vlastnost, že ani v nejkřutější zimě docela nezamrzne a jest i znám pro své krásné pstruhy. Teď žene deset mlýnů a vodárnu města Mělníka.

¹⁾ Hrad Houska obdržel po něm jméno.

Ludmila byla panna ctnostná a vůbec vážená a r. 891. byla od vládyků na Vyšehradě shromážděných za chof vojvodovi Bořivojovi ustanovena.

V příštím roce po svém zasnoubení porodila manželu svému syna, jenž byl Spitihněvem nazván, kterýžto, když se byl v dospělém věku ku křesťanství obrátil a napotom i na knížecí trůn otcovský vstoupil, dal vystavěti vedle svého sídla na Tejně v Praze kostel zasvěcený Panně Marii a druhý na hradě Budčí.

Za příčinou narození synova dal vystrojiti Bořivoj veliké hody na Vyšehradě, k nimžto i rodiče Ludmiliny, totiž vládyku Slavibora ze Bšova a manželku jeho Liboslavu jakož i jiné vládyky zemské pozval.

Kníže moravský Svatopluk poslal vévodovi Bořivojovi k hodům těmto darem sud vína, kteréhožto nápoje ponejprv v Čechách užíváno bylo. Ludmila tehdaž ještě pohanka okusila také toho vína, a davši jim též nádobu kamennou naplniti, obětovala je své bohyni Krosině ¹⁾.

Když se byl Ludmile druhý syn Vratislav I. narodil, odebrala se v nepřítomnosti manžela svého k zotavení svému na hrad Mělnický (Bžovský), a tu jí napadlo, aby okolo Mělníka vinné kře vysázeti

¹⁾ Staří Čechové ctili mimo Peruna, Svatovíta, Radihosta, mimo Živu, Ladu a j. i jiné bohy, o kterých myslili, že dům ochraňují, a ty nazývali šotky a skrety.

dala. A co sobě umínila, toho i v skutek uvedla. Dalatě přinesti réví vinné z Moravy a rozkázala je vysazovati v okolí Mělnickém a u vsi Přívor. První od ní založená vinice byla u Všetat a Přívor, a ještě na počátku našeho století se vzdělávala. Jmenovala se vůbec vinice svatováclavská¹⁾. Teď jest réví již vykopáno a malá zpustlá kaplička, kteráž na tomto památném místě mezi několika starými stromy stojí, má příštím časům hlásati skutky předkův našich.

Léta následující byla pro Mělník jakož i pro celou zem českou znamenitá; nebo jednalo se tu o přijetí a rozšíření víry křesťanské v Čechách. Všickni národové slovanští, ba veškerá Evropa do takových okolností přišla, že buďto musela ku křesťanství se přiznati, anebo zahynouti v nesčíslných bojích, které za tou příčinou povstávaly. Že nepodlehli Čechové jako mnozí jiní národové v době této, mají jen svému vévodovi Bořivojovi co děkovati. Důmyslný kníže Bořivoj postavení národu svého záhy poznal a uváživ zrale radu moravského knížete Svatopluka a arcibiskupa Methoda, přijal roku 894. na Velehradě v Moravě se 30ti služebníky svými křest svatý, při kterémžto sv. jednání Svatopluk kmotrem byl²⁾.

¹⁾ Podle jedné staré legendy prý sv. Václav, vnuk kněžny Ludmily, na této vinici sám též pracoval.

²⁾ Tak udává Kosmas. Podle jiných letopisců nesrovnává se

Bořivoj vyžádal sobě u Svatopluka kněze křesťanského jménem Kaicha, usadil ho na svém hradě, Levý Hradec nazvaném, kdež vystavěl kostel ke cti sv. Klementa, v kterémž i první mše sv. v Čechách od téhož kněze čtena byla.

Po čtyrech letech na to — tedy již po smrti Bořivojově — byla též kněžna Ludmila, její synové Spitihněv a Vratislav a mnozí jiní Čechové od sv. Methoda na Mělníku pokřtěni.

Ludmila, jak známo, žila napotom po dlouhá léta buďto v Mělníku, buďto na Tetíně v tiché osamělosti Bohu svému jediné sloužíc a byla 15. září 927. na Tetíně k rozkazu Drahomířinu svým vlastním závojem zaškrcena, když na modlitbách trvala.

Po skutku tomto přivlastnila si Drahomíra město Mělník, kteréž pak od té doby při domě vévodském zůstalo. Než, dlouho netrvalo panování Drahomířino; nebo zpuřností svou popudila Jindřicha I., krále německého, že s vojskem do Čech vtrhl, až i před Prahu se položil. Muselaf postoupiti panování svému synu Václavovi, pod jehožto mírnou vládou Mělník se opět zotavil a vyléčil rány, které byly obyvatelstvu jeho Drahomířinou tvrdošijností a ukrutností zasazeny. Vévoda Václav maje obzvláštní zalíbení v pěstování vinic, zdržoval se často v Mělníku a v Přívorách. Chodíval sám na pole

rok tento a nedá se též s jistotou ustanoviti, zdali se dal Bořivoj na Moravě anebo v Čechách pokřtiti.

a vinice, žal pšenici a sbíral hrozny a vlastní svou rukou lisoval víno. Ale mimo vinařství podporoval i obchod a průmysl obyvatelů Mělnických. Městu udělil mnohé výsady, dal obnoviti porouchané hradby a obchodníky často svými žoldněři nebezpečnými krajinami doprovázeti rozkázal. Inásledující knížata česká přáli Mělníku, čímž rostla zámožnost jeho, tak že skoro po dvě století mezi nejznamenitější města v zemi patřil.

V prvním čtvrtletí 12. století, za času panování vévody Vladislava, knížete mezi všemi Přemyslovci nejvýbornějšího a nejušlechtilejšího, byl již na Mělníku kollegialní kostel ¹⁾ a sídlo župana ²⁾.

V posledním čtvrtletí téhož století žil na Mělníku v tiché samotnosti Solnohradský arcibiskup Vojtěch, syn krále Vladislava II., jsa zároveň proboštem v Mělníku. Jeho dobromyslnost, nábožnost a trpělivost v osudech jeho plných protivenství přemohla konečně i císaře Fridricha, že jej r. 1182. zase na milost přijal, arcibiskupství Solnohradské

¹⁾ V Čechách bylo tehdaž šest kollegialních kostelů: u sv. Jiřího v Praze, ve Staré Boleslavi, v Litoměřicích, na Vyšehradě, v Mělníku a v Salské. První probošt Mělnický nazýval se Jarota, následovníci jeho byli: Vojtěch, Ondřej, Jarolím a Budislav. Poslední byl syn Ulricha III., knížete z Waldeku, a zemřel r. 1291.

²⁾ Župan byl tolik, co představený kraje — krajský. V druhém čtvrtletí 13. století dostali župané jména purkhrabí. V jejich rukou byla moc soudní i všeliká práva zemská.

jemu navrátiti přislíbil a slib svůj v příštím roce (1183.) vyplnil.

Za panování krále Václava I., kterýžto zhusta v dějepisu jednookým nazýván bývá, shromážděly se na Mělníku zástupy vojenské a ležely tu po dlouhý čas. Král Václav byl snad jediný panovník střední Evropy, který v čas nejvydatnější přípravy učinil, aby ochránil zem českou před vpádem litých Mongolů, kteří bez odporu v nesčíslných zástupích do zemí sousedních se valili a je plenili. Prvé nežli tito divoši Polska dobyli a na zříceninách města Krakova (13. února 1241.) tisíce zajatých v divoké radosti pobili, poslal Václav posly ke všem knížatům německým, aby mu ku pomoci pospíšili; a všecky hrady i pevná města dal rychle mnohem pečlivěji ohražovati. I Mělník byl znova upevněn, poněvadž pro své položení obzvláště mohl zadržeti a odraziti nepřítele. Předě zděmi udělaly se hluboké valy, záseky a zaráženo silných kolů vůkol města. Paničky, děti ba i kněží pomáhali při tom pracovati a do města se navezlo mnoho zbraně a zásob potravy. Jako do jiných měst přicházelo i sem mnoho uprchlíků z oněch zemí, které ukrutníci tito byli podmanili, jakož i lid dobrodružný a vojínové, kteří z Němec a z Francouz krajinám přepadeným ku pomoci pospíchali.

Strach a hrůza, která před divými Mongoly po vši zemi panovala, proměnila se v radost a plesání, když u Holomouce udatností českou tito líti ne-

přátelé přemoženi byli. Nyní se vraceli teprv lidé, kteří před divochy těmito byli utekli, do krajín svých a děkovali Bohu, že jich od záhuby ochránil.

Od té doby zůstalo město Mělník sice ještě po nějaký čas ohraženo, ale později se větší část ohrad zbořila a pokoj nebyl v městě přerušen. Znamenité jest, že i za oněch dob, když panovalo právo pěstní v Čechách i v sousedním Německu, měšťané Mělničtí od nižádného domácího nepřítelů násilí netrpěli a v pokoji řemesla i obchod provozovati a vinogradů si hleděti mohli.

V listinách z panování Otakara II. (1258.) nazývá se Mělník svobodné královské město, a požívalo všech výsad, které se tehdaž takovým městům dávaly. Nestálať pod župany ale bezprostředně byla králi poddána, jenž nad nimi svého podkomořího ustanovoval ¹⁾.

V ohledu na pravomocnost obdržela vlastní zákony, které byly základem k pozdějšímu tak nazvanému městskému právu. Mimo to měla i právo na hrdle trestati ²⁾, a živnosti městské provozovati

¹⁾ Úřad podkomorní trval až do historického roku 1848. Za panování Otakara II. a sice r. 1204. byl od jakéhosi Smila, pána na Citově, augustiánský klášter na Šopce založen, který teprv minulého století vyzdvižen byl.

²⁾ Popraviště bylo na návrší naproti Ouporu v pravo od silnice a tam prý stával i hrad Klicov. Podle pověsti měl hrad tento se zámek Mělnickým podzemním průchodem býti spojen. Asi před 50 lety bylo tu ještě, kde Klicov

na míli v okolí. Mohla též jako urození a páni statky kupovati a vyslance ku sněmům zemským posílati.

Roku 1307. byly příjmy města Mělníka následkem poslední vůle krále Rudolfa královně vdově Alžbětě odstoupeny ¹⁾. Alžběta však postoupila tyto příjmy smlouvou, kterouž s českým králem roku 1319. uzavřela, a obdržela náhradou něco na penězích a několik statků u Brna v Moravě ležících.

Nejskvělejší doba pro Mělník byla za panování Karla IV. (1340--1378.). Tento milovaný král, kterýžto vlast svou k nejvyššímu rozkvětu a národ svůj k blahu prv nevídanému přivedl, Mělníku přál a dobyt si obzvláštní zásluhy o zvelebení zdejších vinic. Již v druhém roce panování svého dal přinesti réví z Burgundu a poručil je nasázeti na vinohradech Mělnických ²⁾. Roku 1363. ustanovil Karel IV.

stával, zamříženou díru viděti. Pozdějším odkopáváním zemí a sesypáváním se tento otvor docela ztratil. Druhé popraviště, kde se obyčejně stínalo, bývalo též před pražskou branou a sice kde jest nyní menší vojenská jízdná.

¹⁾ Za času této královny daroval Konrád Hrob svůj mlýn ještě podnes „pětikolský“ nazvaný na potoku Bšovce pod Mělníkem ležící jeptiškám u sv. Anny v Praze a královna Alžběta postoupila též následkem toho obdarování daň, kterouž každého roku z tohoto mlýna brala, témuž klášteru. Mlýn tento byl po 182 letech a sice v roku 1502 mlynáři Matějovi za 130 kop míš. prodán, který ho roku 1503 městu Mělníku za tutéž cenu postoupil.

²⁾ Na vinicích podle pražské silnice u města ležících bylo prý nejprvé toto réví nasázeno.

Mělník za královské věnné město, a nařídil též, v jakém poměru by mělo státi ku každé královně jakožto držitelce a ku každému králi českému jakožto pánu země. Podle toho ustanovení měla býti královna hned po svém korunování držitelkou města a přišlo pod správu jejím úředníkům, a sice podkomorímu a dvorskému sudímu a měla též právo městskou radu dát voliti; naproti tomu byla povinna, králi ve všem poslušenství zachovati a v čas války jemu jistou částku žoldnéřů do pole vypraviti.

Téhož léta 1363. dostal se Mělník následkem těchto ustanovení v držení královně Alžbětě, čtvrté manželce Karla IV. Po její smrti r. 1393. připadla všecka královská věnná města, tudíž i Mělník, koruně, a byla r. 1400. královně Žofii, druhé manželce krále Václava IV., po její korunování odevzdána ¹⁾. Zůstalať držitelkou jeho až do bouří husitských, které po nedlouhém čase po smrti Karlově počaly. Sváry mezi Čechy a do země přistěhovalými Němci povstaly a šířily se novým učením mistra Jana Husa, jehožto upálením v Kostnici vlastně husitská válka počátek vzala.

Jaké osudy město Mělník v oněch krvavých dobách potkaly, o tom mlčí dějepis ²⁾; ale velmi

¹⁾ Do toho času padá i posvěcení kaple sv. Jakuba a sv. Barbory v Mělnickém radním domě.

²⁾ Podle domnění historika Jana Beckovského prý obyvatelé Mělničtí po dobytí a vyloupení města Berouna z bázně,

k pravdě podobné jest, že tehdaž, kde nejskvostnější chrámy Páně a kláštery se bořily a loupily, vzácné památky umělecké se kazily a obchod i průmysl docela přestal, ať se již Mělník této nebo oné strany přidržel, sotva od nehod všelikých ochráněn zůstal.

Po vypuknutí války husitské přestalo probošství na Mělníku a několik let později si zde královna vdova Barbora stále sídlo vyvolila. Tato královna byla nedlouho před smrtí svého manžela císaře Sig-munda jeho nařízením do vězení dána, a teprv r. 1439. byla z vazby své na žádost mnohých českých pánů vyproštěna. Zůstalať sice v držení Mělníka až do své smrti (1451.), ale musela mnohé proti-venství snášeti a r. 1442. byla i donucena stavů království českého proti Mikuláši Borotinskému a Janu z Kolovratu o pomoc požádati, poněvadž jí tyto práva k držení Mělníka upírali.

Jiří z Poděbrad (1458—1471), muž důmyslný a statečný, zjednal opět pořádek v Čechách. On užil nejmocnějších prostředků, aby městům i veškeré zemi opět k stavu dobrému dopomohl, a kdyby nebyl tak tuze se zahraničními nepřátely zaměstnán býval, zajisté by byl Čechy zemí velmi šťastnou učinil.

aby jich podobné neštěstí nepotkalo, čtyry Pražské články přijali, za to ale od Pražanů Jana Smiřického za hejtmana obdrželi.

Manželka jeho Johanna uvázala se jako předchůdkyně její v držení měst věnných a od ní bylo ustanoveno, aby město Mělník při každém obnovení městské rady podkomořímu toliko 10 kop míš. odvádělo.

Když po smrti krále Jiřího z Poděbrad Vladislav ¹⁾ za krále českého vyvolen byl, nepopíral královské vdově Johanně užívání veškerých věnných měst a zachoval ji v právu tom až do smrti její. Umřelaf na Mělníku, kdež stále přebývala, dne 12. listopadu 1475.

Ale i za Vladislava neradovaly se Čechy z obzvláštního pokoje. Již dříve bouřival se častěji chudý lid proti možnějším městům; nyní však, když se již i král sám počal obávati před ouklady a proto sídlo své do Budína v Uhřích přeložil, počaly sváry a různice zjevněji. V nepokojných časích těchto ustanovili měšťané Mělničtí znova ohraditi město své a v hradbách těchto vystavěli r. 1500. Pražskou bránu se věží, kteráž podnes pro svou stavbu pozornost na sebe vzbuzuje.

V 16. století povstala opět válka náboženská; ale tehdaž vzala počátek svůj v Němcích, zasáhala až do půlnočních krajin a též do Čech se rozší-

¹⁾ Tento král dal r. 1493. v neděli po sv. Bartoloměji městu Mělníku výsadu z ohledu obchodu solního, a ustanovil, aby výnos z tohoto obchodu veřejným ústavům města Mělníka byl věnován.

řila. Město Mělník jsouc též do tohoto všeobecného víru strženo, následovalo příkladu Prahy a mnoho jiných měst a odepřelo Ferdinandovi I. pomoc svou ve válce proti tehdejší s Čechy spřáteleným Sasům, kterouž on bez přivolení sněmu a stavů českých požádal.

Ferdinand I. přemoha i bez této pomoci Sasy, trestal města neposlušná, ale obyvatelům Mělnickým odpustil milostivě a při jich svobodách je zachoval¹⁾; ale semeno sváru bylo již mezi nimi rozseto, a dalo příčinu, že se později mnohé neštěstí Mělníka dotklo.

Po smrti Ferdinanda I. (1564.) počal panovati Maxmilian, kterýž své manželce Marii, dceři Karla V., Mělník daroval, kterýmž i do své smrti (1603.) zdánlivě vládla. Po smrti svého manžela (1576.) zůstávala zde neustále, ačkoliv město toto r. 1579. jejím povolením od syna jejího Rudolfa II. panu Jiřímu z Lobkovic a v r. 1595. panu Jáchimu z Kolovratu do zástavy dáno bylo.

Po její smrti zadlužil Rudolf II. Mělník velice, a královna Anna, manželka jeho bratra a nástupce trůnu Matiaše²⁾, musela jej velikou sumou vyplatiti,

¹⁾ Ferdinand navrátil městu Mělníku statek Skuhrov, který mu byl dříve odejma. Statek tento koupilo město roku 1541. od pana Zdislava z Vartenbergu a r. 1732 prodalo jej opět panu Turbovi.

²⁾ Císař Matiaš povolil městu Mělníku r. 1614 ve čtvrtek po

když se v jeho držení r. 1614. uvázati chtěla. Zastaven byl Mělník tehdáž panu Vilémovi Kinskému, a královně Anně se odvádělo z příjmů jeho ročně 48 kop míš.

Hned v příštím roce a sice v pátek po sv. Filippu a Jakubu prodala rada města Mělníka císaři Matiašovi ku panství Brandejskému usedlosti a pole v Nedomicích a v Ovčářích, které někdy město Mělník od Jiřího Vanžury ze Studence ¹⁾ bylo zakoupilo za 7105 kop míš.

Od roku 1631. počalo neštěstí a všeliké nehody Mělník stíhati.

Téhož léta opanovali Sasi město a r. 1643. obsadili ho Švédové pod správou generála Torstensohna. Měšťanům ukládali veliké daně, zbořili část městských zdí, vyprázdnili plné sklepy a obírali veškeré město způsobem přeukrutným.

Když Torstensohn dále ke Kolínu a k Chrudími táhnoucí chtěl, našel cesty tak špatné a rozbředlé, že mnoho střeliva a hrubých děl musel dáti zkaziti nemoha je dále připraviti.

Dne 29. května 1646. shořelo přes 40 domů v Mělníku.

Po šesti letech dne 18. února 1652. téměř celý Mělník vyhořel, a větší částka obyvatelů musela až

sv. Prokopu, aby mohlo držeti výroční trhy o sv. Filippu a Jakubu a po Nanebevzetí panny Marie.

¹⁾ Tomuto patřil i dům v Mělníku pod číslem 54.

do vystavění nových domů v barácích a ve skle-
pích bydleti.

V tomtéž roce vypukl oheň v Rybářích pod
Mělníkem v chalupě jistého Horáka. Prudký vítr
zanesl oheň až na věž Pražské brány, kteráž chytla
a tím vzala zkázu netoliko střecha, ale i hodiny
ještě podle starého způsobu na 24 hodin rozdělené,
a mnohé jiné městské věci tam složené. Přitom
shořelo též 18 domů.

Avšak r. 1672. zase se škoda na též věži stala.
Dne 8. září t. r. shodil prudký vítr totiž s ní střechu
a několik sousedních domů vzalo tím zkázu.

Kdyby byl Mělník tolikerym neštěstím navštíven
nebyl, byl by se po skončení třicetileté války i na-
vzdor sporu, v kterém větší částka měšťanstva žila ¹⁾,
k veliké zámožnosti povznesl, nebo obchod vinný se
ve válkách těchto rozšiřoval a tudy se i více vinic
vzdělávalo.

Zřídka však jedno neštěstí samo přichází, vždy
je i druhé stihá.

¹⁾ Roku 1676. byl Adolf Kober, konšel v Mělníku, pro ne-
srovnanlivost s měšťany se svého úřadu sesazen, na jeho
však pokornou prosbu a že polepšiti se přislíbil, byl mu
opět úřad tento rozhodnutím od 6. května 1676. udělen.
Při této příležitosti budiž podotknuto, že za tehdejších
dob radní písař, který sám jediný při celé radě v právěch
znalý byl, roční služby dostával 40 zl., potom z každého
výročního trhu 1 zl. a mimo to 1 korec pšenice, 4 korce
žita, 1 korec ječmena a 2 čtvrtce hrachu.

V letech 1679. a 1680. zuřil opět mor a nakažlivé nemoci v Mělníku a 8. července 1681. vypukl zde zase veliký oheň, který zachvátil kostel sv. Petra a Pavla, věž a zvony, děkanství, školu, městskou nemocnici a rozšířil se po celém městě, tak že jen 27 domů zachráněno zůstalo. Při tomto požáru shořely všechny památné knihy, v nichž znamenité děje města Mělníka a původ chrámu Páně zaznamenány byly. Eleonora, ovdovělá císařovna, byla neštěstím města toho tak pohnuta, že darovala příjmy své, které jí město Mělník odváděti povinno bylo, za celých šest let ku pomoci chudých měšťanů¹⁾.

Po tolikerých nehodách bylo štěstí pro Mělník, že nižádný nepřítel do Čech nevtrhl, a město Mělník zotavilo se zase. Časem tím pokojným prodal císař Leopold²⁾ hraběti Heřmanu Jakubu Černínovi z Chudenic panství Mělnické i s Třebošnicemi za 250.000 zl. (3. ledna 1687). Dobou tou byly i nynější 3 veliké zvony na věži kostelní posvěceny³⁾.

¹⁾ Kdy byla městská nemocnice založena, není známo. Tímto ohněm docela zkázu vzala a ani se již neví, kde stávala. Teprv novějším časem byla jiná nová nemocnice vystavena a list nadací jest od 23. listopadu 1846. vyšším místem potvrzen.

²⁾ Císař Leopold udělil městu Mělníku dne 6. listopadu 1685. právo, aby drželo roční trh svatoondřejský.

³⁾ Tyto zvony byly 22. června 1690. nákladem obce Mělnické

Za panování císařovny Marie Teresie potkaly Mělník rozličné osudy a nescházelo mnoho, že by byl Mělník ve vojnách, které se s pruským králem Bedřichem II. vedly, opět do chudoby padl. Město bylo od Francouzů, Bavorů a Prusů mnohokrát přepadeno a hrozilo mu povždy nebezpečí, aby nebylo vyloupeno. Opatrné se chování obyvatelů však šťastně všelikému neštěstí předešlo a městu se nestala tak veliká škoda, jaká by se byla mohla státi v těchto nejistých dobách ¹⁾.

Avšak krátká byla radost obyvatelů Mělnických

v Mladé Boleslavi ulity a 9. července téhož léta od biskupa Litoměřického Jaroslava, hraběte ze Sternberku, posvěceny a následovně pokřtěny :

- a) největší, těžký 55 centů 60 liber, ke cti sv. apoštolů Petra a Pavla ;
- b) prostřední, těžký 23 centů 80 lib. sv. Václav a sv. Ludmila,
- c) nejmenší, těžký 11 centů 69 lib sv. Vavříneec a sv. Barbora.

¹⁾ Tehdáž, když Francouzi Mělník obsadili, dali studnici na náměstí vyčistiti a od té doby se v lidu pověst zachovala, jako by ji byli Francouzi vykopati dali. Po té době zanesla se opět a nemohlo se vážiti, až před nedávnem nynější městská rada ji opět vyčistiti a kolo, jímž se voda váží, opravití dala. Ve studni se našlo 5 švihovnic, děl starodávných, které byli Švédové do ní hodili.

Zachovala se též pověst, že šťastný nápad městského písaře osvobodil Mělník od Prusů. Napsal totiž psaní, v kterém městské radě se oznamuje, že se blíží císařské

z toho, že vojenské nehody šťastně přestáli a že opět nových svobod oučastnými se stali ¹⁾. Dne 1. června 1765 shořela radnice i s věží, klášter kapucínský a 42 domů jiných, 11 domů muselo se strhati. Císařovna Maria Teresia darovala nešťastnému městu 1 velkou a 2 malé stříkačky a od-pustila mu z dávky jí povinné velkou část ²⁾. Několik let později, a sice 23. května 1777. udělila jemu právo k držení výročního trhu ve čtvrtek po sv-trech králích.

Když byl císař Josef II. po smrti své slavné matky panování nastoupil, poctil město Mělník ná-

vojsko a Mělník co nejdříve od nepřátel osvobodí. Toto psaní chytrý posel jako od jinud přinášel a prozradil se jím, jako nechtě, Prusům. Tato zpráva zalekla krále, a poněvadž nebyl dosti silný, aby císařským odporovati mohl, odtáhl z Mělníka a nevrátil se již. Král prý bydlel v domě měšťana Václava Šebesty. Lid pruský vyloupil sklepy a lisy pánů Neuberga a Turby a kde nenašel vína, zakládal oheň.

¹⁾ Rozhodnutím císařovny Marie Teresie od 29. července 1750 ve Vídni povolilo se měšťanům Mělnickým, ať by již ve městě nebo na předměstí bydleli, aby směli nejen své víno, ale i víno ze sousedních vinic prodávati, kterážto živnost však těm, kdož by měšťany nebyli, třebas by domy na předměstí měli, zapovězena byla.

²⁾ Klášter kapucínský, o kterémž jest tuto řeč, byl založen r. 1749. Vdova Teresia Barbora Čebišová darovala k tomu svůj dům a manželé Ivan a Alžběta Schier-ovské následovali příkladu jejího a darovali ku klášteru svou

vštevou a prohlídl si také starobylé zbytky hradu Kokorína a jeho romantické okolí¹⁾.

Tento mocnář, jehožto památka v lidu nikdy nepomine, vyzdvihl dne 18. února 1786. klášter kapucínský v Mělníku, nebyl však na snažnou žádost měšťanstva předce zrušen, ale pod tou výmínkou, aby dva kněží z řádu kapucínů v děkanském chrámu Páně Mělnickém jako kaplani přisluhovali.

Od té doby nepotkalo Mělník nižádné větší neštěstí a ačkoliv později válka francouzská vypukla a i ono své syny ku potlačení velikého nepřitele do Vlach, do Němec, do Štýrska a Tyrol posílalo, požívalo předce nepřetrženého pokoje.

Teprv r. 1813., když Napoleon se strojíl svým vojskem hory české překročiti, hrozilo i neštěstí Mělníku. Sotva že francouzský generál Vandamme v srpnu 1813. svým lidem hranice české překročil, sestředila se veliká síla vojsk okolo Mělníka, stavěly se batterie, kopaly průkopy a kladly se mosty přes Labe. Každodenně pracovalo tu lidu až do 6000. Císař František sám přijel prohlídnout práce

zahradu mezi valy ležící. Roku 1751. koupil Jiří Tadeáš Glaser, primas města Mělníka, dům vedle kláštera, který měšťanu Karlu Dráždanskému patřil a pak kus dvoru od měšťana Václava Brudíka, na kterýchžto obou místnostech kostel kapucínský vystaven jest.

¹⁾ Za panování císaře Josefa rozdělily se dvory, které patřily ku městu Mělníku.

tyto a zůstal přes noc v Mělníku. Oba mosty, které od Rybářské hospody přes řeku vedly, chránilo 12 baterií, a dne 17. srpna 1813. přešlo po těch mostech ruské rojsko 30.000 mužů silné pod generálem Dektozovem. Po všech cestách (nebo silnice nebyla tehdež ještě zde) nebylo viděti než vojáky z krajin a národů rozličných.

Avšak Mělník se neměl státi jevištěm krvavé bitvy. Vojsko francouzské bylo u Chlumu přemoženo a muselo ustoupiti.

V následující pokojné době nestalo se po celých 30 let pro Mělník nic znamenitého.

Rok 1848. nastal se svými zmalky, ale měšťanstvo Mělnické nedalo se zmásti a zůstalo věrno zákonům a svému šlechtnému smejšlení.

Jako všecka města zřídilo i město Mělník národní stráž¹⁾, kterážto mnoho dobrého v ohledu na pořádek a bezpečnost působila; nebo držela na uzdě lid sprostý, který sobě často svobodu jen k svému zisku vykládal.

Zákonem obecným brzy na to vydaným přišla správa jmění obce a řízení obecní do rukou měšťanstva a od té doby okrašlovalo se město víc a více, ulice se vydláždily, na pustých jindy místech a na hradbách vysázely se stromy a ku podpoře

¹⁾ Mělník měl již r. 1793. svou městskou stráž čili gardu, kterážto pozůstávala ze 3 důstojníků, 2 poddůstojníků a 38 gardistů.

chudých zřídil se ústav. Podporovali chudé bylo tím potřebnější, poněvadž vystavěním železné dráhy a zastavením plavby parolodí po Labi zanikl obchod a řemesla v Mělníku a mnohá neurodná léta na víno také příjmy obyvatelů ztenčila. Tímto ústavem pro chudé jakož i nemocnicí¹⁾ městskou podali občané světlý důkaz své dobročinnosti a jakož v srdcích jejich neuhaslá stará věrnost a milovnost zákonitého pořádku, tak že i posud podporují s ochotností každý šlechetný a prospěšný účel k zvelebení města svého.

Ku konci tohoto dějepisného přehledu uznáváme za potřebno jen ještě několik věcí podotknouti.

Již r. 1849. obětovalo měšťanstvo Mělnické vysoké vládě zemské dům, v kterémžto by všecky cís. král. úřady potřebných místností nalezly. K tomuto cíli koupilo dům na náměstí „u Koruny“ nazvaný za 13.000 zl. stříbra a dalo jej přiměřeně přestaviti nákladem 15.000 zl. stř.

Ačkoliv těmito výlohami městský důchod velikou obět přinesl, předce městská rada s radostí podporovala návrh, aby škola zdejší ve farní hlavní školu povýšena byla a neustala v snažení svém, až

¹⁾ Mimo nemocnici jest v Mělníku ještě zaopatření pro chudé, založené od paní Marie Ludmily hraběnky z Černína, provdané Lobkovicové v 18. století, jakož i pod Mělníkem od kněžny Heleny z Lobkovic r. 1843. zřízený klášter milosrdných sester, které nemocné ošetřují.

se i tato všeobecná žádost vyplnila. Roku 1855. dne 4. října vzal ústav tento přiměřenou slavností počátek svůj a dá se od něho mnoho prospěchu očekávati. Bylo by žádoucnó, aby ve všech městech, kdež není ještě podobných škol, příklad rady města Mělníka se následoval.

Z jara r. 1856. postaví se v Mělníku socha Karla IV. Jestliž práce záhy zesnulého řezbáře Josefa Max-e, a dar známého podporovatele umělectví pana Jana rytíře z Neubergu.

Znamenitosti v Mělníku.

Zámek.

Starobylý, avšak ještě dosti dojemný zámek patřil dříve ku koruně české. Roku 1276. patřil Ratislavu pánu na Mělníku a r. 1537. dostal se Vojtěchu, hraběti z Guttensteinu, který jej opět pánu Křištofovi z Vartembergu za 4500 kop míš. do zastavy dal. Za císaře Leopolda dostal se darem hraběti Černínovi a teď patří Jiřímu, knížeti z Lobkovic.

V zámku tomto bydlívaly mnohé královny a královna Johanna, manželka krále Jiřího z Poděbrad, umřela v něm.

Vystavění tohoto zámku padá do časů pohan-
ských a pověst uvádí vladyku Beše jakožto zakla-
datele jeho.

Milovníka starobylostí mohou však rozličné jeho stavby dosti zajímati. Nyní tam bydlí rozličné

rodiny a v nejstarší části jest špitál pro chudé, který kníže z Lobkovic vydržuje.

Celá stavba ukazuje světle, že nepochází z jednoho a téhož století. Starší díl stavby upamatuje nás mimovolně na doby, v kterýchž čeští páni a rytíři moc a skvostnost svou na odiv stavěli a sobě libovali ve stavbách nádherných a věkům vzdorujících. Proto zde také tak rády dlely královny majíce předce poněkud náhradu za sídlo své královské.

V tomto zámku jest kaple sv. Ludmily, v kteréž prý první křesťanská kněžna česká, bába sv. Václava, pobožnost svou vykonávala. Obraz na velkém oltáři jest od Skrety, obraz sv. Václava na pravé straně a obraz sv. Jana Nepomuckého nade dveřmi jsou od Brandla. Za velkým oltářem jsou schody, teď zazděné, které až do sklepa jdou; pověst praví, že vedly do lázně sv. Ludmily.

Pod zámkem tímto jsou přenáramné sklepy. Jsou vystaveny jako o dvou poschodích a slouží za sklad knížecího vína. Nejméně 3000 věder vína jest tu vždycky v zásobě a mnoho sudů jest tu stověderných ba i větších.

Radnice.

Kdy byla vystavěna, není známo, a jen tolik jest povědomo, že již r. 1398. stála. Požáry od 18. února 1652., 8. července 1681. a 1. června 1765. utrpěla velikou zkázu a po posledním ohni, který v

zadní částce vypukl, pokryla se střechou a okrášlila věží v nynější způsobě.

Jest o jednom poschodí, má dva výstupky a na věži hodiny. Kamenné schody nahoru vedoucí jsou již hodně vyšlapány a ukazují zřetelně, že stavění toto jest pomník z šeré dávnověkosti.

Kdybychom se domakati mohli, co všecko se v domě tomto jednalo a událo, zajisté byl by z toho nejouplnější dějepis města Mělníka.

V jednom výstupku jest kaple sv. Barbory, v druhém kaple sv. Jakuba. Kdo tyto kaple založil, nedá se ustanoviti. Na památku posvěcení těchto kaplí jest v kapli sv. Barbory následující latinský nápis:

„Léta Páně 1398. jest tato kaple třetí neděli po sv. Jakubě ke cti sv. Jakuba většího a sv. panny Barbory od důstojného pána, pana Mikuláše biskupa Nazaretského posvěcena.“

Při posvěcení daly se ostatky sv. kříže a mnohých svatých do oltáře. Avšak v nepokojích na to povstalých a ve válce husitské zašla tato kaple a ostatky svatých přišly v zapomenutí. Roku 1664 náhodou se opět našly a r. 1665. daly se do oltáře, kde dřív byly, povolením důstojného pána Maxmiliána Rudolfa Schleinice z Tollensteinu, prvního biskupa Litoměřického.

V kapli sv. Barbory byla až do roku 1844. každého měsíce jednou, a sice první čtvrtek, čtena mše svatá. Těchto 12 mší sv. má základ v nadání

městské rady, které původem missionáře P. Antonína de Lucca z řádu kapucínů se zřídilo.

Zvláště znamenitá jest též dřevěná pracně vyřezaná číše, která se na radnici chová a které se dřív při mši sv. na místo kalicha užívalo.

Číše tato jest uvnitř vymazána hnědou látkou a po vrchu jest vyřezáno více obrazů z dějů bibli-ckých, a sice na víčku :

Stvoření zvířat.

Stvoření člověka.

Zavedení v ráji.

Obětování Isáka.

Josef v cisterně a jeho bratří.

David v boji.

Absolon a Joab.

Rozsudek Šalomounův.

Judita a Holofernes.

Esther a Haman.

Na čísi ve svrchní (užší) řadě od levé strany k pravé :

Útěk Josefův do Egypta s Ježíšem a Marií.

Ježíš učí v chrámě.

Ježíš vyhání kupující a prodávající.

Ježíš na hoře Olivetské.

V druhé širší řadě :

Narození Páně.

Zvěstování panně Marii.

Sv. tři králové na cestě.

Vjezd Kristův do Jerusalema.

Dva učedníci na cestě.

Poslední večeře a mytí noh.

V třetí řadě:

Zráda Jidášova.

Ježíš a Pilát.

Ježíš jest lidu ukazován.

Bičování.

Ježíš na cestě ku Golgothě.

Ježíš na kříži.

V čtvrté řadě:

Pochování Ježíšovo.

Ježíšovo z mrtvých vstání.

Tři ženy u hrobu.

Na nebe vstoupení.

Seslání Ducha svatého.

Z mrtvých vstání.

Mimo obrazy jsou na číši nápisy, a sice:

1. Na dolním kraji víčka nad kostěným obkladem v staré němčině: „Lidé slyšte! Důvěra má jest v Boha Hospodina. Hřích přišel na nás, kterýžto Kristus s nás sejmul.“

2. U prostřed číše stojí čtyrykrát od čtyř andělů držená slova: *Ecce Homo* a na postavcích všech čtyř sloupů v spodní řadě jest nápis: anno Domini 1582.

Ze čtyř štítků ode lvů držaných jsou tři zcela prázdné, na čtvrtém jest outle malovaný, ovšem

později přidělaný erb, znaku Karla rytíře z Placu a Ehrenthalu, bývalého vrchního na hraběcích Gal-
lašovských panstvích Friedlandu a Liberci docela
podobný s písmenami Č. Č. V. T a P. V. E. T.

Na cí rozkaz, k čemu, kde, od koho tato číše
zhotovena byla, kdy a jak na radnici Mělnickou
přišla, nedá se ustanoviti, poněvadž o ní bezpeč-
ných zpráv není. Vůbec se může toliko s jistotou
udati, že musela ustanovena býti ovšem k nalévání
tekutiny, ale podle její mistrné práce nemusela býti
odhodlána k obyčejnému užívání.

Podle starších pramenů byl na začátku 14. sto-
letí v Mělníku (a sice buďto v děkanském kostele,
aneb v kapli zámecké) také kalich, o kterém se
soudilo, že se z něho první křesťanské kněžně sv.
Ludmile při přijímání požehnané víno podávalo.
I kněz pod obojí a letopisec Bohuslav Bílejovský
byl toho mínění, a jednou jej i při mši sv. použil.
Kdy a jak ale se ztratil, není známo. Jisto však
jest, že číše tato právě popsaná nemůže se držeti
za kalich, o kterým se Bílejovský zmiňuje; nebo
má německý nápis a rok 1582, a Bílejovský svou
„kroniku církevní“ již r. 1532. dokonil, roku 1537.
ji vydal a r. 1555. umřel.

Děkanský chrám Páně.

Chrám tento jest ke cti sv. apoštolům Petru a
Pavlu zasvěcen a podle letopočtu 1120. na zdi nad
sakrystíi byl by již v 12. století vystaven býval.

**

Sloh stavby této jest, jak nyní říkáme, gotický; v oněch dobách jej nazývali však normanským, kdež poznenáhla kulatý oblouk z obyčeje vycházel, a zašpičatělá okna, vysoké pilíře a oblouky podkově podobné se stavívaly.

Požáry od r. 1172. a 1681. netoliko střecha vzala zkázu, ale i částka dolení lodí a nebyla již vystavěna.

Avšak podle létopočtu 1484. sem tam na zdích u vnitř i z venku poznamenaného dá se souditi, že tento kostel svou nynější podobu ve 15. století obdržel, z něhož mnohé jiné umělé práce pocházejí. I malby na stropu pocházejí z tehdejší školy a nejsou bez ceny.

V lodi chrámové nalezá se mnoho krypt, které ale teď buďto zazděny nebo zasypány jsou. V jedné odpočívá královna Johanna, vdova po Jiřím Poděbradském, kterážto 12. listopadu 1475. na Mělníku zemřela.

Mnohé na mramorových kamenech vyryté pomníky tehdejších mohovitých rodin, jako: Zázvorů, Nedvídků, Pernikářů, Šulců a j., které okolo kostela stojí, byly dřív uvnitř, a podle nápisů pocházejí z 15. a ze 17. století.

Za roztržek náboženských prý v tomto kostele katolíci i pod obojí své pobožnosti konali ¹⁾).

¹⁾ V Budyšíně vykonávají v tamním kollegialním kostele katolíci i protestanti podnes své služby boží.

Obraz na velkém oltáři představuje apoštola Petra a Pavla, a nejspíše od Skrety pochází. Taktěž i mnohé postranné oltáře jsou vzácné, obzvláštěně pak oltář sv. kříže.

Varhany mají 22 rejstříků a 1250 píšťal. Vystavěny byly r. 1712 a stály tehdaž 900 zl.

Mezi znamenitosti tohoto chrámu Páně patří :

a) Stříbrná v gotickém slohu vzdělaná monstrancí $1\frac{3}{4}$ loket zvýší a 11 lib. 26 lotů ztíží s podobami sv. apoštolů Petra a Pavla, sv. Václava, sv. Lidmily, dvou andělů s nástroji k mučení Páně užívanými, matky Páně a Ježíškem a Kristem utrýzněným.

b) Stříbrná skříňka na sv. oleje 1 lib. 2 loty těžká s podobiznou Spasitele na hoře Olivetské se modlíciho.

Netoliko tato skříňka, ale i monstrancí měla se podle vyššího rozkazu r. 1810. odvésti, ale na žádost měšfaustva Melnického, kterou až u Jeho Veličenstva císaře Františka I. zadali, byly jemu obě věci ponechány, když je byli sumou 407 zl. 6 kr. stříb. dobrovolnými příspěvky shledanou vyplatili.

Věž u tohoto chrámu Páně jest 31 sáhů vysoká, a při čistém vzduchu se s ní až do Prahy vidí. Roku 1806. byla opravena a r. 1853. hromosvodem opatřena, poněvadž krátce před tím do ní hrom uhodil.

Kostel sv. Lidmily na pražském předměstí.

Kostel tento byl vystavěn r. 1583, k čemuž měšťanka Lidmila Hromová dům svůj darovala ¹⁾.

Když byli Švédové r. 1639. město Mělník vy-
loupili, rozbořili též kostel tento, ale r. 1673. byl
zase vystavěn.

Pout čili svátek sv. Ludmily slaví se po 8 dní.
U kostelíčka jest též hřbitov, kdež se od r. 1775.
pochovává, poněvadž toho času záповěd přišla okolo
děkanského chrámu Páně mrtvé pochovávatí.

Kostel nejsvětější Trojice.

Tento kostel leží $\frac{3}{4}$ hodiny od Mělníka, asi
10 minut od kopce Chlomek nazvaného v lesíku
Hula jmenovaném.

Podle ústního podání založila měštka Anna
Chládková tento kostelík. Na stavbě není nic zvlášt-
ního a stavitel by zajisté do rozpaků přišel, kdyby
z podoby jeho na čas založení souditi měl ²⁾.

¹⁾ Na tom místě, kde nyní kostel tento stojí, prý kněžna
Lidmila jednoho času brzo po přijetí víry křesťanské
přenocovala, poněvadž ji obyvatelé Mělničtí, tehdáž ještě
pohané, do města pustiti nechtěli.

²⁾ Když byl kostelík tento r. 1769. opravován, našel se ve
zdi peníz, na němž byl obraz tohoto kostelíka a pod ním
český nápis: „První kámen k témuž chrámu Páně polo-
žen byl léta 1588. dne 12. července.“

Kostel te to se jen dobrovolnými dary zachovává.

Svátek nejsvětější Trojice jest zde slavnost nej-
přednější a zároveň slavnost jarní pro celé okolí.
Trváť po dva dni a mnoho lidí se tu z českých
i z německých obcí sejde.

Na hřbitově okolo toho kostelíka dávají se
mnozí měšťané Mělničtí pochovávatí a někteří mají
zde též rodinné hrobky.

Kaple sv. Jana na Chlomku.

Chlomek jest nejvyšší vrch ve vůkolí Mělni-
ckém, s něhožto se nám nejrozmanitější vyhlídka
rozkládá, a na vrcholi jeho stojí kaple sv. Jana vy-
stavená r. 1708.

Zakladatelka její byla paní Alžběta Eufrosina
Šmidtová z Jaroměře, kterážto na Šopce zůstávala.
Jan Václav, vévoda ze Strombergu, primátor Starého
města Prahy, stavbě této mnohými dary pomáhal
a daroval též všecko dříví a železo k stavbě po-
třebné.

Po vyzdvižení mnohých kostelů a klášterů od
císaře Josefa II. prodána jest kaple tato veřejně
a koupena od Mělnického městského rady Jana
Lípy, kterýž ji opět právovárečnému měšťanstvu
Mělnickému přepustil, kterémuž posud patří. V
roku 1850. byla opět obnovena a od nejdůstoj-
nějšího pána Bartoloměje Hille, biskupa Litoměřič-
ckého, právě o slavnost sv. Jana slavně posvěcena.

Na blízkou této kaple a kostela nejsvětější Trojice bývaly někdy poustevny, a každý z poustevníků buďto kapli nebo kostelíček na starosti měl, k čemuž bylo povolení důstojné konsistoře zapotřebí. Jedna stará památní kniha zmiňuje se o dvou poustevnících, a sice o P. Ivanu Kavkovi z Příbrami rodilém a o klášterním bratru Hilarionu.

Vodárna a vodovod.

O původu tohoto vodotlaku nemůže se nic určitého pověditi.

Že již před 16. stoletím musela vodárna státi, podává nám důkaz ta okolnost, že někdejší korunní panství Mělnické, kteréžto koupil hrabě Černín, za to, že se do zámku Mělnického voda vedla, ročně 15 kop míš. do městských důchodů platilo. Podle vypravování měl tento vodotlak dříve užší, toliko 1½ palce v průměru mající trouby.

Teprv r. 1770—1777, když se vojanské konírny v místnostech, kdež staré hradby stály, stavěly, přestavěla se též městská vodárna a položily se trouby 2½ palce v průměru mající, aby tím více vody pro město se získalo.

Studnice.

Studnice stojí skoro u prostřed náměstí a bude zajisté jedna z nejhlubších v Čechách.

Hloubku má 120 loket a voda vystupuje na 15 loket.

Kdy a od koho byla vykopána, není známo. Pověst se zachovala, že ji Francouzové vyčistili dali, když město v moci své měli, a že z ní vytáhli 5 železných švihovnic, které nejspíše tam z času třicetileté války ležely.

Od dávných dob vážila se voda z této studny pomocí velikého kola, které se točilo v dřevěné boudě, kterážto stála vedle zděné krásnými sochami okrášlené studnice.

Poněvadž bouda tato hyzdila náměstí, strhla se r. 1844. a studnice byla i sochy obnoveny.

Od té doby nemohlo se vážiti vody, a teprv r. 1851. dala ji městská rada znova vyčistiti a jednoduchým strojem opatřiti. Od toho času váží se každodenně zjednanou osobou v poledne a u večer voda, co jí koli potřebí jest.

Zámek Neubergský.

Mezi domy ve vinicích Mělnických sem a tam stojícími, jest nyní zámek pana rytíře Neuberga nejohlednější. Leží na svahu ku Chlomku vedoucím obklíčen krásnými vinohrady a zahradami, které pan držitel toho zámku, Jan rytíř z Neubergu, vysázeti dal ¹⁾.

¹⁾ Větší díl těchto viničních domů patřivalo rodinám šlechtí-

Obydlí s vížkou v léto zelené prostoře v letě hezky vyniká. Při zemi jest lis a spilka a v prvním poschodí řada pokojů nábytkem opatřených.

Lis tento patří již přes 150 let rodině Neubergovské. K ní náleží též veliký ve skále vytesaný sklep, do něhož se vozem volně vjeti může. U vchodu stojí dvě kamenné sochy, rytíře představující.

V tomto sklepe ukazuje se ještě místo, kde v čas sedmileté války pruský voják ve vině po sklepe rozpuštěném se utopil.

ckým. V předešlém století přišlo do zvyku, že cizí lidé rádi kupovali vinice okolo Mělníka. Zde na Mělníku říkájí těmto viničním domům „lisy.“

Námok Neuberzský

leží domy ve viničních hradkách se na 100
stolcích. Jest nyní námok panu rytíři Neuberzskému
nejpodobnější. Leží na svahu ku Chrámu svatému
círku obklopená krásnými viničními a zahradami.
které pan rytíř toto námok též nyní zanechal.

Vlastní námok též nyní zanechal pan rytíř Neuberzský.

Přídavek.

Některá poznamenání o víně a vinohradech Mělnických.

Vlastní vinohrady Mělnické táhnou se od vsi Zábři až k Liběchovu asi na míli cesty.

Nejsou ale všude stejně vzdělané vinice, mezi tím najdou se i písčité pole, zpustlé stráně, močálovitá luka a zahrady s necuhlednými stromy.

Ba směle se může říci, že již ani šestý díl tohoto položení není vinicemi vysázen, a že se rok po roce vinice zhusta vykopávají. Příčiny toho jsou dílem již mnoholeté neourody vína a dílem i veliká cena obilí.

Větší částka držitelů vinic jsou lidé méně zámožní, a při veliké drahotě všech věcí vystoupila i mzda ná denníků, čímž se vzdělávání vinic velmi obtěžuje.

Mělnické červené víno pochází hlavně z křů

burgundských, které císař Karel IV. ve zdejších okolí vysázeti dal. Burgundské se daří nejlépe a jest ho i nejvíce. Ale i jiné réví sází a nalezá se v Mělnických vinohradech. Ve své pilnosti nedostihlý Jungmann praví ve svém slovníku, že okolo Mělníka ke 72 způsobům čili druhům vína roste a nejznamenitější z nich uvádí pod následujícími jmény: burgundské, cinifál, karmazín, uherka, busín, červený arab, tarant, brynčt, ryvole, modř královská, modř světlá, muškát, tvrdé, drumín, merlink, ingoustové. Vína bílého uvádí následující druhy: prynčt žlutý, cinifál zažloutlý, cibeba, muškát, bílý arab, lampard, tarant bílý, žihaný tarant, klenice, běl, bělovačka, šoproňské.

Hrozny bílého vína se zvlášť sbírají a lisují a dávají víno bílé. Budouť z většího dílu pozůstatky rev, jaké se před Karlem IV. okolo Mělníka sázely.

O víně zachovala se rozličná přísloví, jako: Panská milost a víno v konvi dřevěné přes noc zvětrají. Víno vzbuzuje k zpěvu, voda k hněvu. Dobré víno se i bez věnce (na domě) najde.

Dobrota vína závisí zde víc jak jinde od počasí, nebo průměrní teplo nedosahuje v krajině této velikého stupně. Je-li počasí při pučení, květu a dozrávání vína přiměřené, může se očekávati dobré, chutné, sladké víno, které se dá i do 10 let udržeti, je-li za sucha a bez hniloty sebráno.

Stává se však také, že červené Mělnické víno

i 15 let se udrží, aniž by barvu, která jest českému granatu podobná, aniž chuti by pozbylo.

Bývá to ovšem zřídka, a dosáhne se toho jen tehdáž, když víno byvši čtyry léta staré a pitelnosti nabývá, mladým vínem se dolévá a tím se omlazuje.

Že Mělnické víno mnoho podléhá rozličným povětrným nehodám, jest věc známá a proto náklad také mnohem více stojí, než v jiných krajinách mocnářství rakouského.

Již krytí vinných rév na počátku zimy (nebo zmrznou při 15° zimy) a opětné odkrývání z jara mnoho výloh žádá, a přitom se ještě nejlepší a nejsilnější réví často poláme.

Není-li počasí pohodlné, zůstává Mělnické víno špatné, kyselé a nemá barvy aniž se dá držeti.

Réva burgundská čili roučí miluje zem pískeš promíchanou, daří se sice též v písečinách, ale více jí zima uškodí.

Ačkoliv v běhu padesáti let víc než 300 korců vinic vykopáno bylo, může se předce v příznivém roce 8000 i 9000 věder vína uroditi. Nejvíce vína Mělnického vyprodá se v Čechách a v sousedních zemích, a jen málo vyveze se do ciziny pro veliké clo.

Cena vína řídí se podle jeho dobroty. Víno špatných roků prodává se hned od presu za 3 zl. až 6 zl. stř. vědro, a dělá se z něho obyčejně ocet.

Víno prostředního roku vyleželé prodává se za 12 zl. až do 20 zl. str. vědro a víno z dobrých roků má cenu hned po vypresování 16 i 20 zl. stříb. a vyleželé se prodává vědro po 25 zl. až 40 zl. stříbra ba i draže.

www.books2ebooks.eu